

Rapportage

**Ontheffing Vos met kunstlicht en het gebruik van
aardhonden**

Ontheffingsperiode: 1 december 2017 tot 1 juli 2018

Stichting Faunabeheereenheid Fryslân
Swichumerdyk 3, 9088 AP Wirdum
info@faunabeheereenheid.frl

Auteur: Peter de Vries
Uitgifte: 22 oktober 2018

Inhoudsopgave

1	Ontheffing.....	1
2	Uitgifte en gebruik machtigingen	2
3	Afschot.....	4
4	Nachtelijk actieve predatoren	6
5	Aandachtspunten.....	8

1 Ontheffing

Op 1 december 2017 is door de Provincie Fryslân aan de Stichting Faunabeheer Fryslân ontheffing verleend op grond van de Wet natuurbescherming voor het bestrijden van vossen met gebruikmaking van geweer en kunstmatige lichtbronnen.

In het seizoen 2017-2018 was de ontheffing geldig van 1 december 2017 tot 1 juli 2018 maar uitsluitend in het ontheffingsgebied zoals dat was aangegeven op een bij de ontheffing behorende kaart. De kaart kon in detail worden geraadpleegd op de website van de provincie. De omvang van het ontheffingsgebied was gebaseerd op de ligging van de weidevogelkansgebieden en van enkele zogenaamde 'parels' met een daar omheen liggende bufferzone.

De ontheffing is verleend op basis van predatiebeheerplannen van zes, op het vasteland van Fryslân werkzame weidevogelcollectieven. Dit betrof de collectieven:

- ELAN
- It Lege Midden
- Noardlike Fryske Wâlden
- Súdwestkust
- Waadrâne
- Westergoa

De ontheffing was voor de periode van 1 maart tot 1 juli tevens verleend voor het opsporen en uitjagen van jonge vossen uit holen in geval duidelijk was dat de zogende moervos was gedood.

2 Uitgifte en gebruik machtigingen

De verantwoordelijkheid voor de uitgifte van machtigingen voor het gebruik van de ontheffing berustte bij de Stichting Faunabeheereenheid Fryslân. Zij kon de bevoegdheid desgewenst overdragen aan een andere partij. Met betrekking tot de ontheffingen Vos met kunstlicht is dat niet gebeurd.

Overwegingen voor de machtigingverlening waren:

- het bejagen bij nacht vraagt meer ervaring en nog grotere zorgvuldigheid dan bejagen overdag;
- het bejagen van de vos ten behoeve van weidevogelbeheer vraagt kennis van en betrokkenheid bij dit weidevogelbeheer;

Beide overwegingen waren aanleiding om slechts aan een beperkte groep ervaren en nauw betrokken jachtaktehouders een machtiging te verstrekken. Vanwege de beperkte omvang van deze groep moesten de gemachtigde jachtaktehouders wel een goede gebiedskennis hebben om ook buiten het eigen jachtveld en bij nacht overal goed te kunnen opereren. In samenspraak tussen FBE, collectieven en WBE's is daarom besloten dat de FBE slechts op naam gestelde machtigingen zou verstrekken aan jachtaktehouders die door de collectieven en WBE's gezamenlijk zouden zijn voorgedragen. Deze machtiging was alleen geldig voor zover het ontheffingsgebied binnen dat van het betreffende collectief en binnen dat van de eigen WBE van de jachtaktehouder lag.

Dit had als consequenties:

- dat de collectieven te maken hadden met verschillende groepjes jachtaktehouders die namens 'hun' WBE de bejaging in het totale werkgebied verzorgden;
- dat de WBE's soms voor verschillende collectieven verschillende groepjes jachtaktehouders moesten voordragen;
- dat jachtaktehouders soms werden gemachtigd voor slechts een deel van de eigen WBE (wanneer deze binnen de werkgebieden van meer collectieven viel) of meerdere machtigingen moesten hebben.

Dit heeft niet tot grote problemen geleid. Desalniettemin kan het laten samenvallen van grenzen van collectieven met de grenzen van WBE's overleg en procedures eenvoudiger maken.

De aantallen uitgegeven machtigingen per collectief zijn vermeld in tabel 1. De uitsplitsing naar WBE's is enigszins arbitrair omdat machtiginghouders soms vanuit verschillende WBE's zijn voorgedragen en ook in verschillende WBE's actief zijn geweest. Dit verklaart ook afschot van vos in WBE's die zelf geen machtiginghouders hebben aangedragen (bv. Aengwirden-Schoterland).

Van de 160 uitgegeven machtigingen zijn er 113 gebruikt om acties te melden. Dat is 71%. Dat betekent niet dat de machtiginghouders van de resterende 29% niet in actie is geweest. Vaak gingen machtiginghouders samen of in groepjes op pad en werden de gezamenlijke resultaten op één machtiging gerapporteerd. Dat is een correcte werkwijze.

Aan de oproep vooraf om – net als in het voorgaande seizoen – ook waarnemingen van andere nachtelijk actieve predatoren bij te houden is maar in beperkte mate gehoor gegeven. Slechts 48% van de machtiginghouders vond het de moeite waard om te reageren op een herhaalde oproep om de waarnemingen te melden. Van een deel daarvan was de reactie dat de waarnemingen niet waren bijgehouden of niet op de wijze zoals was gevraagd. Uiteindelijk is daardoor slechts van 36% van de uitgegeven machtigingen, en van 50% van de gebruikte machtigingen informatie ontvangen over andere, nachtelijk actieve predatoren.

De geringe terugkoppeling van het aantal waargenomen nachtelijk actieve predatoren ligt deels aan het ontbreken van een registratiemogelijkheid in FRS. De waarnemingen moesten daardoor 'op papier' worden bijgehouden. Voor aanpassing van FRS om deze mogelijkheid in te bouwen was echter geen budget beschikbaar. Ook in het seizoen 2018-2019 zal dit nog niet het geval zijn.

Tabel 1: Uitgifte en gebruik van machtigingen voor ontheffing Vos met kunstlicht 2017-2018; aantallen per collectief en per WBE

	ELAN	ILM	NFW	SWK	WDR	WES	Totaal
Aengewirde-Schoterland							0
De Alde Slachte						1	1
De Dongeradielen					9		9
De Lauwers			10				10
De Lytse Súdwesthoeke				19			19
De Marne						8	8
De Marren						6	6
De Middelsee		7				5	12
De Veenpolders	4	3				2	9
Drachten e.o.*	1		5				6
Gaasterlân e.o.						3	3
It Bûtenfjild			11				11
Kuinder & Linde	4					1	5
Midden-Opsterland	5						5
Om de Terpen					8		8
Skarsterlân e.o.		9				6	15
Tsjonger en AldDjip	7						7
Tusken Waed en Stêd					3	2	5
Tytsjerksteradiel-Súd			4				4
Utingeradeel		6	5			2	13
Zuidoosthoek	4						4
Uitgegeven machtigingen	25	25	35	19	20	36	160
Gebruikte machtigingen	22	20	28	11	12	20	113
Gereageerd op oproep waarnemingen te melden	13	10	24	7	9	14	77
Waarnemingen bijgehouden	8	7	21	4	8	9	57

*: naamswijziging naar Smallingerland (2018)

Tabel 1 geeft aan dat het aantal machtiginghouders sterk wisselt per WBE. Voor de zuidoosthoek van de provincie wordt dit veroorzaakt doordat het ontheffingsgebied daar relatief klein is. Voor het overige deel van de provincie hangt het enerzijds samen met de grootte van de betreffende WBE en met de (vermeende) predatiedruk.

Er zijn geen voordrachten geweigerd. Wel zijn enkele keren op persoonlijke titel aanvragen bij de FBE gedaan maar deze zijn terugverwezen naar de collectieven waarna ze eventueel alsnog werden gehonoreerd.

3 Afschot

Het gerealiseerde afschot van vossen op basis van de verleende ontheffingen is vermeld in tabel 2. Tevens zijn hierin de aantallen vermeld die (overdag) zijn geschoten onder de landelijke vrijstelling. De landelijke vrijstelling gold gedurende het gehele jaar en daarmee voor de gehele rapportageperiode. De tabel geeft aan dat in de hele periode van 1 juli 2017 tot 1 juli 2018 in totaal 891 vossen zijn geschoten waarvan 345 gedurende de ontheffingsperiode van 1 december 2017 tot 1 juli 2018. Dit laatste aantal betreft bijna 40% van het jaarlijkse totaal.

Tabel 2: Afschot vos van 01-07-2017 tot 01-07-2018; aantallen per collectief en per WBE

	Ontheffing Vos met lichtbak							Vrijst.	Totaal
	ELAN	ILM	NFW	SWK	WDR	WES	Totaal		
Aengewirlden-Schoterland	3						3	46	49
Beneden de Linde							0	55	55
De Alde Slachte						3	3	0	3
De Dongeradielen					9		9	45	54
De Lauwers			16				16	51	67
De Lytse Súdwesthoeke				29		1	30	8	38
De Marne						7	7	13	20
De Marren		1				3	4	21	25
De Middelsee		22					22	0	22
De Veepolders	26	11					37	5	42
Gaasterlân e.o.				4		29	33	13	46
It Bûtenfjild			17				17	10	27
Kuinder en Linde	15						15	25	40
Midden-Ooststellingwerf							0	28	28
Midden-Opsterland	3		3				6	50	56
Om de Terpen					22		22	8	30
Skarsterlân e.o.		18				5	23	37	60
Smallingerland			6				6	7	13
Tsjonger en Ald Djip	15						15	53	68
Tusken Waed en Stêd					12	1	13	32	45
Tytsjerksteradiel-Súd			27				27	0	27
Utingeradeel		16					16	14	30
Zuidoosthoek	21						21	25	46
Totaal	83	68	69	33	43	49	345	546	891

De geschoten aantallen vos zijn in tabel 2 vermeld per ontheffingsgebied (collectief) en per WBE. Relevanter zou een uitsplitsing zijn naar de verschillende beheersgebieden binnen de collectieven, t.w. de weidevogelmozaïeken. Deze detaillering is momenteel alleen in beeld te brengen door bewerking in GIS. Aan een rechtstreekse uitvoer vanuit FRS wordt gewerkt. Het afschot kan dan als onderdeel van predatiebeheer, en in samenhang met andere beheermaatregelen (waterhuishouding, agrarisch beheerpakket, en landschapsbeheer) beter worden beoordeeld in relatie tot de ontwikkeling van de weidevogelstand.

Het afschot van vos in vergelijking tot voorgaande seizoenen is vermeld in tabel 3. In 2014-2015 werd de vos alleen bejaagd onder de landelijke vrijstelling. In de perioden daarna is ook (met kunstlicht) bejaagd op ontheffing. In de periode (2015-)2016 was dat van 1 februari, deels van 15 maart, tot 1 juni. In de perioden 2016-2017 en 2017-2018 van 1 december tot 1 juli. In vergelijking met vorig seizoen zijn er in 2017-2018 minder vossen op ontheffing (dus met lichtbak) geschoten. Hiervoor is vooralsnog geen verklaring gevonden.

Tabel 3: Afschot vos op ontheffing en vrijstelling in de perioden vanaf 2014-2015; aantallen per WBE

WBE	2014-2015		2015-2016		2016-2017		2017-2018	
	Onth.	Vrijst.	Onth.	Vrijst.	Onth.	Vrijst.	Onth.	Vrijst.
Aengwirden-Schoterland	0	0	0	7	0	22	3	46
Beneden de Linde	0	1	0	32	0	58	0	55
De Alde Slachte	0	0	0	0	3	6	3	0
De Dongeradielen	0	17	5	36	21	19	9	45
De Lauwers	0	40	4	44	5	47	16	51
De Lytse Súdwesthoeke	0	1	20	11	32	14	30	8
De Marne	0	0	2	0	6	11	7	13
De Marren	0	0	3	57	2	43	4	21
De Middelsee	0	2	3	1	28	1	22	0
De Veenpolders	0	39	3	10	31	14	37	5
Gaasterlân e.o.	0	27	12	33	52	23	33	13
It Bûtenfjild	0	34	10	23	21	15	17	10
Kuinder en Linde	0	26	12	14	16	28	15	25
Midden-Ooststellingwerf	0	0	0	0	0	24	0	28
Midden-Opsterland	0	9	0	36	3	40	6	50
Om de Terpen	0	0	3	33	13	26	22	8
Skarsterlân e.o.	0	1	5	28	65	20	23	37
Smallingerland	0	5	16	13	9	9	6	7
Tsjonger en Ald Djip	0	18	12	46	11	37	15	53
Tusken Waed en Stêd	0	1	0	0	14	20	13	32
Tytsjerksteradiel-Súd	0	0	22	9	39	3	27	0
Utingeradeel	0	3	5	26	19	25	16	14
Zuidoosthoek	0	1	7	10	46	48	21	25
Subtotalen per grondslag	0	225	144	469	436	553	345	546
Totalen per periode	225		613		989		891	

In tabel 4 is tenslotte nog het afschot per maand weergegeven. Het afschot laat een opstartperiode in december zien die deels is veroorzaakt doordat de ontheffing pas per 1 december gereed was en machtigingen dus pas vanaf die datum konden worden aangevraagd.

Het iets lagere afschot in april/mei houdt verband met de terughoudendheid in afschot door de uitvoerders in verband met mogelijk zogende moervossen. Er zijn geen meldingen gedaan van de noodzaak om aardhonden te gebruiken voor het opsporen van verweesde jonge vossen.

Tabel 4: Afschot vos op ontheffing Vos met kunstlicht 2017-2018; aantallen per maand

WBE	Dec	jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Totaal
Aengwirden-Schoterland						3		3
De Alde Slachte			2	1				3
De Dongeradielen	1			3		2	3	9
De Lauwers	1	3	4	2	1		5	16
De Lytse Súdwesthoeke	3	2	4	5	5	5	6	30
De Marne	1	1		3	1		1	7
De Marren		2	1			1		4
De Middelsee	4	7	4		1	2	4	22
De Veenpolders	1	3	5	8	2	1	17	37
Drachten e.o.*	1	2	1				2	6
Gaasterlân e.o.	2	4	1	5	4	11	6	33
It Bûtenfjild	3	3	3	2	1	3	2	17
Kuinder en Linde	2	5	3	0	1	2	2	15
Midden-Opsterland	3				3			6
Om de Terpen	3		3	2	2	1	11	22
Skarsterlân e.o.	3	2	4	1	1	6	6	23
Tsjonger en AldDjip		5	4	2	2		2	15
Tusken Waed en Stêd		4	2	4	1	2		13
Tytsjerksteradiel-Súd	2	2	3	5	8	2	5	27
Utingeradeel	2	2	2	4	3	3		16
Zuidoosthoek	3	6	8	2	2			21
Totaal	35	53	54	49	38	44	72	345

4 Nachtelijk actieve predatoren

Aan de machtiginghouders is gevraagd om waarnemingen van nachtelijk actieve predatoren te melden. Doordat in FRS ook begin- en eindtijd van de bejaagacties worden geregistreerd, kunnen de waarnemingen worden omgerekend naar een waarnemingsfrequentie per uur. Deze is een maat voor, c.q. geeft een indruk van de predatiedruk door de betreffende soort.

Tabel 5: Waarnemingsfrequentie nachtelijk actieve predatoren; aantallen per uur

WBE	2017-2018				2016-2017			
	Vos	Bunzing	Steenm.	Kat	Vos	Bunzing	Steenm.	Kat
Aengwirden-Schoterland	0,33	0,00	0,41	1,31	?	?	?	?
De Alde Slachte	0,08	0,04	0,00	0,60	0,21	?	?	?
De Dongeradielen	0,31	0,01	0,12	1,53	0,69	?	?	?
De Lauwers	0,41	0,11	0,36	1,33	0,25	0,12	0,58	1,62
De Lytse Súdwesthoeke	0,31	0,05	0,14	1,89	0,43	0,17	0,46	1,82
De Marne	0,26	0,00	0,63	1,27	0,46	0,00	0,00	0,80
De Marren	0,22	0,18	0,33	0,71	0,13	0,09	0,15	2,30
De Middelsee	0,70	0,24	0,37	1,91	0,52	?	?	?
De Veepolders	0,80	0,00	0,33	0,00	0,74	?	?	?
Drachten e.o.*	0,36	0,08	0,39	1,29	0,44	0,01	0,58	1,00
Gaasterlân e.o.	1,04	0,04	0,66	4,31	1,19	0,06	0,43	1,74
It Bûtenfjild	0,20	0,06	0,32	2,15	0,22	0,06	0,32	1,82
Kuinder & Linde	0,25	0,10	1,01	3,59	0,40	0,02	0,62	2,72
Midden-Opsterland	0,66	0,00	0,00	1,50	0,35	?	?	?
Om de Terpen	0,31	0,08	0,28	1,58	0,41	0,00	0,00	0,20
Skarsterlân e.o.	0,38	0,09	0,58	1,47	0,66	0,02	0,38	1,12
Tsjonger en AldDjip	0,85	0,00	0,00	0,50	0,84	0,00	0,21	0,60
Tusken Waed en Stêd	0,30	0,08	0,68	1,34	0,31	0,03	0,12	0,40
Tytsjerksteradiel-Súd	0,71	0,31	0,56	2,75	0,76	0,24	0,46	1,53
Utingeradeel	0,30	0,09	0,71	0,71	0,68	0,05	0,95	1,61
Zuidoosthoek	1,42	0,00	0,29	0,95	1,75	?	?	?
Ontheffingsgebied	0,42	0,09	0,41	1,89	0,57	0,06	0,49	1,50

*: naamswijziging naar Smallingerland (2018)

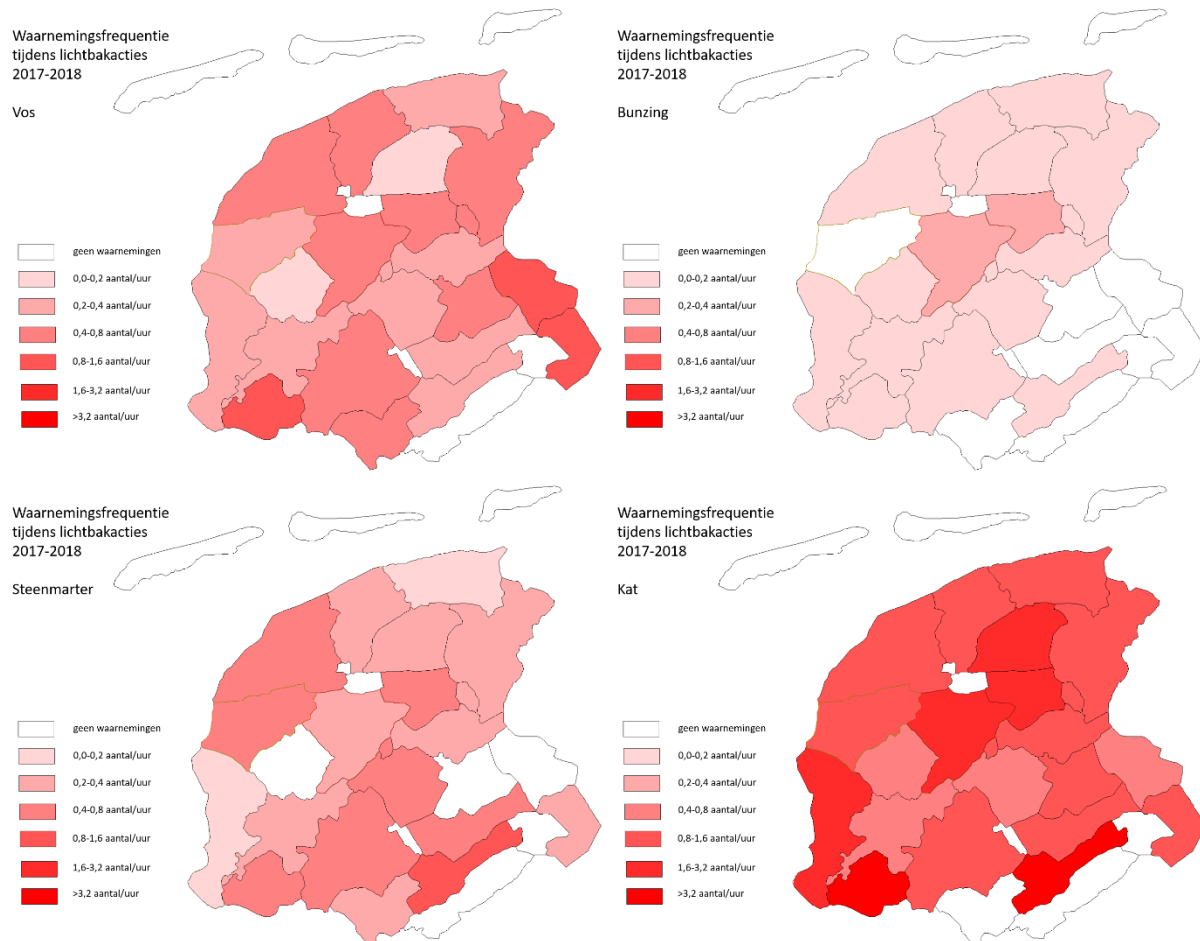
De waarnemingsfrequenties per WBE in het huidige en in het voorgaande seizoen zijn vermeld in tabel 5. Behalve vos, bunzing, steenmarter en kat, zijn ook meldingen gedaan van hermelijn, wezel en marterhond. Waarnemingen van deze soorten waren echter niet specifiek gevraagd zodat onzeker is of het 'niet vermelden' moet worden uitgelegd als 'niet waargenomen' of als 'niet gevraagd'.

De waarnemingsfrequentie van de vos is gebaseerd op een veel groter aantal acties dan de waarnemingsfrequenties voor bunzing, steenmarter en kat omdat er voor de vos een registratiemogelijkheid was ingebouwd in FRS waarmee waargenomen vossen samen met het afschot direct kon worden gemeld. In het seizoen 2017-2018 was de waarnemingsfrequentie voor de vos gebaseerd op de 113 gebruikte machtigingen.

Voor bunzing, steenmarter en kat moesten de waarnemingen op papier worden bijgehouden. Deze lijsten zijn in het seizoen 2017-2018 van 57 machtiginghouders (= machtigingen) verkregen.

Uit tabel 5 volgt dat de steenmarter in vrijwel de gehele provincie in overeenkomstige aantallen wordt waargenomen als de vos. De bunzing zit daar circa een factor 4 onder. De kat circa een factor 4 hoger. In vergelijking met het vorige seizoen zijn vos en steenmarter iets minder vaak waargenomen en bunzing en kat iets vaker. De onderlinge verhoudingen in waarnemingsfrequenties van de verschillende soorten liggen in beide seizoenen redelijk gelijk. Voor de onderlinge verhoudingen tussen de verschillende WBE's zijn de verschillen groter. Deze worden voorsnog toegeschreven aan de gevoeligheid van de methode bij een lage respons van terugmeldingen.

De kat is veruit de meest frequent waargenomen nachtelijk actieve predator. In hoeverre ook de predatie door de kat daarmee groter is dan door vos of steenmarter hangt ook af van de efficiëntie waarmee de verschillende soorten jagen. Mogelijk ligt deze voor de kat, die overdag veelal huiskat is, lager dan voor in het wild levende soorten als vos, bunzing en steenmarter. Dit mogelijke verschil in efficiëntie is onbekend maar de factor 4 in waarnemingsfrequentie veronderstelt dat predatie door kat substantieel is, mogelijk zelfs groter dan door vos en steenmarter.

Figuur 1: Waarnemingsfrequentie van vos, bunzing, steenmarter en kat tijdens lichtbakacties ontheffingsperiode 2017-2018

De waarnemingsfrequenties zijn op kaart weergegeven in figuur 1. Figuur 1 geeft aan dat vos en steenmarter al overal op het vasteland van de provincie aanwezig zijn. De ‘witte vlekken’ in het zuidoosten van de provincie hangen samen met de afwezigheid van ontheffingsgebieden waardoor het aantal acties – en daarmee de waarnemingen – hier beperkt is gebleven.

Waarnemingsfrequentie in aantallen per uur van nachtelijk actieve predatoren

Soort	Dec	jan	Feb	Mrt	Apr	Mei	Jun	Totaal
Vos	0,54	0,48	0,37	0,32	0,35	0,42	0,55	0,42
Bunzing	0,09	0,07	0,06	0,07	0,08	0,07	0,18	0,09
Steenmarter	0,21	0,28	0,32	0,47	0,44	0,53	0,61	0,41
Kat	1,19	1,21	1,27	1,95	1,87	2,36	3,39	1,89

De waarnemingsfrequente van vos en bunzing laten een tamelijk stabiel beeld zien over de verschillende maanden. In mindere mate bij de steenmarter maar vooral bij de kat is een zeer sterke stijging zichtbaar in het voorjaar. Het aantal katten is dan vijf tot zeven maal groter dan het aantal vossen of steenmarters.

5 Aandachtspunten

Bestrijding van de vos vindt plaats in het kader van weidevogelbescherming. Om de bijdrage hieraan te kunnen evalueren is het nodig om bestrijding van de vos in samenhang met de andere vormen van weidevogelbeheer te relateren aan broedresultaten. De samenhangende factoren betreffen in het bijzonder waterhuishouding, agrarisch beheer en landschapsbeheer.

Naast de vos komen op het hele vasteland van de provincie ook andere nachtelijk actieve predatoren voor. In aantallen is de steenmarter inmiddels net zo algemeen aanwezig als de vos. De kat is echter veruit de meest algemeen aanwezige predator. De kat is bovendien juist erg actief in de periode waarin er jonge vogels aanwezig zijn.

De kat is geen beschermde diersoort en zou buiten de bebouwde kom bestreden kunnen worden. Afschot ligt echter gevoelig. Een publieksvoorlichting zou een eerste stap kunnen zijn om eventuele verdere maatregelen in de toekomst mogelijk te maken.

Er is geen duidelijk beleid in de intensiteit en de ruimtelijke spreiding van vossenbestrijding. Juist om deze bestrijding in relatie te kunnen brengen met broedresultaten in de verschillende weidevogelmozaïeken ligt een meer bewuste keuze van het aantal machtiginghouders en de vereiste bejaagfrequentie in de rede. Hierin zouden de collectieven het voortouw moeten nemen.